

Grundigt nysgerrig

**En hyldest til
Eva Skaftes liv med sproget**

**Festskrift til Eva Skaftes
på 60-årsdagen 9. marts 2026**

Redigeret af
Margrethe Heidemann Andersen
Tanya Karoli Christensen
Johanne Niclasen Mortensen
Peter Juul Nielsen
Marianne Rathje
Jørgen Schack

Dansk Sprognævns skrifter 56

Åh ja, hun kan vi li' – en uventet objektform i wangerooefrisisk

Af Sune Gregersen

1. Indledning

Kasussystemet i wangerooefrisisk minder på mange måder om det vi har i dansk og andre ”kasusfattige” (Sigurðsson & Heltoft 2021) germanske sprog. Substantiver og deres adled har ingen kasusbøjning, mens der i de personlige pronomener skelnes mellem to kasus, nominativ og oblik. Forskellen er illustreret i (1) med pronomenet for tredje person pluralis, nominativ *yaa* 'de' og oblik *yam* 'dem':

(1) a. *yaa häbt nauch too doon too héer-frezeeren*
3PL.NOM har.PL nok at gøre.GER at hår-frisere.GER
[Om unge piger i 1830'erne:] 'De har nok at bestille med at frisere hår' (FA2.61)

b. *nuu entfängt de kaízder yam sülst*
nu modtager.3SG DEF kejser 3PL.OBL selv
'Nu tager kejseren selv imod dem' (EhV 449.128)

I det wangerooefrisiske korpus fordeler nominativ og oblik sig efter velkendte principper. Nominativ bruges til subjekt og subjektsprædikativ, mens oblik bruges i andre tilfælde, nemlig ved direkte objekter, (valensbundne og frie) indirekte objekter og styrelser i præpositionsforbindelser. Der er dog en påfaldende undtagelse til dette mønster – i korpusset dukker nominativformen *yuu* (egl. 'hun') indimellem op i objektposition. Man kan derfor finde eksempler som (2), hvor *yuu* må oversættes 'hende':

- (2) *hii wul tóolauk, wut hii yuu nich beet*
 3SG.M.NOM vil.3SG tilse.INF om 3SG.M.NOM 3SG.F ikke bet
 kriig kan
 få.INF kan.3SG
 'Han vil se om han ikke kan vinde over hende ("få hende bet")' (EhV 449.133)

I et enkelt belæg optræder formen *yuu* både i subjekt- og objektposition, og det er derfor uklart hvad der er hvad, jf. de to mulige oversættelser:

- (3) *yuu mii yuu gaar nich liiTH*
 3SG.F kan.3SG 3SG.F slet ikke lide.INF
 'Hun kan slet ikke lide hende'
 eller 'Hende kan hun slet ikke lide' (EhV 449.102)

Denne brug af *yuu* er overraskende, for den etymologiske oblikke form af pronomenet er egentlig *hírii*, som i (4):

- (4) *hii mut hírii tää, weer de láder is*
 3SG.M.NOM skal.3SG 3SG.F.OBL fortælle.INF hvor DEF stige er.3SG
 'Han skal fortælle hende hvor stigen er' (EhV 446.131)

I dette bidrag undersøger jeg brugen af *yuu* som objektform i de wangerooegefrisiske kilder og giver et bud på hvordan den har udviklet sig. Jeg giver først en kort introduktion til sproget og dets pronomensystem, hvorefter jeg præsenterer og diskuterer belæggene med *yuu* i objektposition. Det foreslås at "oblikt *yuu*" oprindeligt er en reduceret form af det kasusløse demonstrative pronomen *djuu* (fra /dju:/ til /ju:/), som også kunne anvendes anaforisk. Derved kom *yuu* /ju:/ til at kunne vikariere for den oblikke form *hírii*, men ikke omvendt.¹

1 I lyset af fødselarens interesse for både pronominalkasus, informationsstruktur og sprogforandring (jf. bl.a. Jensen 2011a, 2011b, 2018, 2021) virkede udviklingen af wangerooegefrisiske *yuu* som et oplagt emne i denne sammenhæng. Det var i øvrigt også hos Jensen (2011b) at jeg første gang blev introduceret for begrebet participation, som vil blive anvendt nedenfor.

2. Pronominalkasus i wangeroogefrisisk

Wangeroogefrisisk hører til den frisiske sprogfamilie, som tidligere blev talt i et større område i Nederlandene og Nordtyskland. Man regner normalt med tre moderne frisiske sprog: vestfrisisk i Fryslân i Nederlandene, saterlandsk i nogle få landsbyer i Niedersachsen, og nordfrisisk i Sydslesvig.² Af de moderne frisiske sprog er wangeroogefrisisk tættest beslægtet med saterlandsk, og de to beskrives ofte som søsterdialekter af et samlet østfrisisk sprog. Der er enkelte samtidige udsagn om at der ikke var fuld indbyrdes forståelighed mellem dem (fx Siebs 1931: 66), men eftersom wangeroogefrisisk nu er uddød, er dette selvfølgelig ikke længere til at efterprøve.

Det wangeroogefrisiske korpus stammer fra midten af det 19. og begyndelsen af det 20. århundrede. Langt størstedelen af materialet er indsamlet af H. G. Ehrentraut (1798-1866) i perioden 1837-41. Allerede på dette tidspunkt var det klart at sproget befandt sig i en meget udsat position. Det blev kun talt af de ca. 200 indfødte beboere på Wangerooge, og efter et kurbad var åbnet på øen i 1819, var tysk blevet stadig mere præsent. I forbindelse med en stormflod omkring nytår 1854-55 blev de fleste af indbyggerne evakueret til fastlandet, hvor de i løbet af kun et par generationer assimilerede sig til det (neder)tysktalende flertal. De sidste sproglige optegnelser stammer fra 1930'erne, den sidste taler menes at være død omkring 1950.

De vigtigste kilder til wangeroogefrisisk er det materiale som Ehrentraut (1849, 1854) selv publicerede (= FA1 og FA2), samt yderligere tekster fra hans *Nachlass* som er udgivet af Versloot (1996) (= EhV). Ehrentrauts hovedmeddeler var Anna Metta Claßen (1774-1846), en ældre kvinde som tilsyneladende havde boet hele sit liv på Wangerooge. Materialet består bl.a. af eventyr, anekdoter, spøgelseshistorier og beskrivelser af livet på øen. Der er generel enighed (se fx Versloot 2001; Hoekstra 2023) om at Ehrentrauts optegnelser er meget pålidelige og giver et godt billede af hvordan sproget i midten af 1800-tallet faktisk lød. Blandt andet indeholder de en lang række reducerede og assimilerede former, indimellem også selvafbrydelser og anakolutier. Sprogets fonetik og fonologi har vi desuden kendskab til fra en

2 For mere information om frisisk generelt henviser jeg til Winter (2022), standardværket *Handbuch des Friesischen* (Munske 2001), eller Gregersen (2024) for et kortfattet dansksprog overblik. Information om wangeroogefrisisk specifikt kan findes hos Versloot (1996, 2001) og Gregersen (2023b).

række lydoptagelser (godt en halv time i alt) fra perioden 1924-27. Analysen her baserer sig først og fremmest på Ehrentraut-materialet, som indeholder omkring 100.000 løbende ord på wangeroogefrisisk. Jeg inddrager dog også enkelte tidligere og senere kilder hvor det er relevant.

Eksemplerne fra materialet citeres i den reviderede ortografi som bruges af Versloot (1996). Den vigtigste forskel i forhold til ortografien i Ehrentrauts publicerede tekster (Ehrentraut 1849, 1854) er at circumfleks er erstattet af dobbeltvokal, fx *hírii* i stedet for *híri*.³ Ortografien er stort set lydret, men med en væsentlig undtagelse der er relevant her: Ehrentraut skriver <y> for initialt /j/ i personlige pronomener og kun her – ellers skrives der <j> for dette fonem. Det er uklart præcis hvorfor Ehrentraut valgte denne skrivemåde, men den har den konsekvens at der i skriften skelnes mellem i hvert fald to homofoner, nemlig pronomenet *yaa* 'de' og diskurspartiklen *jaa* 'jo'.

Udover at indsamle tekster og materiale til en ordbog udarbejdede Ehrentraut (1849) også en skitse over wangeroogefrisisk grammatik, herunder pronomenernes bøjning. Tabel 1 viser de personlige pronomeners paradigme som det præsenteres af Ehrentraut (FA1.20-21). Tabel 2 viser paradigmet for det demonstrative pronomener, som også bruges som bestemt artikel.⁴ Som det ses, skelnes der mellem nominativ og oblik kasus i alle de personlige pronomener undtagen 3SG.N *et*, mens en sådan distinktion ikke findes i demonstrativet.

3 Accent aigu angiver tryk, mens circumfleks/dobbeltskrivning kan angive enten lang eller kort spændt (*tense*) vokal (Ehrentraut var ikke opmærksom på forskellen og analyserede korte spændte vokaler som lange). Det er i øvrigt ikke alle tekster i materialet der konsekvent anvender accenttegn. 3SG.F.OBL *hírii* findes således også stavet *hirii*, *híri* og *hiri*.

4 For nemheds skyld glosserer jeg demonstrativet DEM når det bruges pronominalt (selvstændigt) og DEF når det bruges adnominalt. I adnominal kontekster er det ikke altid til at afgøre om *djuu* bedst kan analyseres som bestemt artikel eller som demonstrativ. Udover det demonstrative pronomener i Tabel 2 findes der i øvrigt også et proksimalt demonstrativ (F *dis*, M *din*, N *dit*, PL *dize*). Dette er langt sjældnere i korpusset (sml. 20 eksempler på *din* med over 2.900 belæg med *dan*) og vil ikke blive diskuteret videre her.

		NOM	OBL
1SG		<i>iik</i>	<i>mii</i>
2SG		<i>duu</i>	<i>dii</i>
3SG	F	<i>yuu</i>	<i>hírii</i>
	M	<i>hii</i>	<i>him</i>
	N	<i>et</i>	<i>et</i>
1PL		<i>wii</i>	<i>uus</i>
2PL		<i>yum</i>	<i>yoo</i>
3PL		<i>yaa</i>	<i>yam</i>

Tabel 1. Frie personlige pronomener.

3SG	F	<i>djuu</i>
	M	<i>dan</i>
	N	<i>dait</i>
3PL		<i>daa</i>

Tabel 2. Demonstrativt pronomen.

På enkelte punkter afviger det system vi finder i det wangeroogefrisiske korpus, fra det paradigme over de personlige pronomener som Ehrentraut opstiller. For det første har nogle af pronomenerne enklitiske allomorfer, jf. oversigten i Tabel 3. Nogle af disse, fx 'k og 't, kan beskrives som reducerede former af de tilsvarende frie pronomener, men tre af dem er for idiosynkratiske til at kunne afledes på denne måde i det synkrone system: 3SG.F.OBL 'z (jf. frit pronomen *hírii*), 3SG.M.OBL 'n (jf. *him*) og 3PL.OBL 'z (jf. *yam*). Disse klitika går alle tilbage til oldfrisisk og findes også i andre moderne frisiske dialekter (se Stiles 2017).

		nom	obl
1SG		'k	–
2SG		(t)uu	–
3SG	F	–	'z
	M	'ii	'm, 'n
	N	't	't
1pl		–	–
2PL		'm	–
3PL		–	'z

Tabel 3. Klitiske personlige pronomener.

For det andet forekommer formen *yuu*, som vi allerede har set i indledningen, i objektposition selvom dette egentlig – i hvert fald historisk set – er en nominativform. Dette fænomen skal vi nu se nærmere på.

3. Oblikt *yuu*

Eksemplerne på oblikt *yuu* stammer alle fra Ehrentraut-materialet (Ehrentraut 1849, 1854; Versloot 1996), idet der ikke er fundet nogen belæg i de andre tekster. Jeg har søgt på <yuu> og den sjældnere variant <yu> i korpusset og manuelt gennemgået konkordanserne for at identificere relevante belæg. En optælling af disse viser at oblikt *yuu* er forholdsvis sjældent i materialet. I alt forekommer pronomenet *yuu* (*yu*) 1.403 gange, hvoraf der er tale om oblikke kontekster i 14 tilfælde, altså kun 1%. Til sammenligning er der flere hundrede eksempler på *hírii* i oblikke kontekster.⁵

Af belæggene fremgår det at oblikt *yuu* kunne forekomme i objektposition både medialt i sætningen (i centralfeltet, jf. Gregersen 2023a: 43-44), som i (5), og i forfeltet, som i (6):

- (5) *ee, quaa yuu daa, den sil hii yuu hírii mon*
 ja siger.3SG 3SG.F da så skal.3SG 3SG.M.NOM 3SG.F 3SG.F.POSS mand
sjoo lait
 se.INF lade.INF

‘Ja, siger hun så, så skal han lade hende se hendes mand’ (EhV 449.189)

- (6) *daa gungt yuu weg un hállet him än kläivern*
 da går.3SG 3SG.F væk og henter.3SG 3SG.M.OBL INDF kløver.ADJ
thriiuublad erdiin, yuu mut hii in än dauk biivøøl
 treblad(F) ind 3SG.F skal.3SG 3SG.M.NOM i INDF klæde vikle.INF
 ‘Så går hun hen og henter ham et trekløver, det skal han vikle ind i et klæde’
 (EhV 449.189)

5 Formen *hírii* (med ortografiske varianter) forekommer 851 gange i korpusset. Her er der dog homonymi med det possessive pronomen ‘hendes’, så det er uklart præcis hvor hyppig *hírii* er som oblikt 3SG.F-form. Skønmæssigt er de to betydninger omtrent lige frekvente i materialet, så man kan som minimum regne med ca. 400 forekomster af oblikt *hírii*.

I to af eksemplerne på *yuu* i forfeltet har Ehrentraut fremhævet formen med understregning, som vist i (7). Dette bruger han indimellem i materialet til at angive tryk, så i disse eksempler har *yuu* tilsyneladende været trykstærkt.

- (7) ”*un den is der noch ain*”, *quaa dan látHiider*,
 og så er.3SG der endnu en.F siger.3SG DEF.M udråber
 ”*yuu* *súllen yaa uk mit breng.*”
 3SG.F skal.PL 3PL.NOM også med bringe.INF
 ’Og så er der endnu en [dvs. Askepot], siger udråberen, hende skal de
 også tage med’ (EhV 449.204)

Eftersom oblikt *yuu* er relativt sjældent, er det ikke til at lave statistik over dets brug. Det forekommer i materialet omtrent lige hyppigt i forfeltet og sætningsmedialt, men selv her kan der ikke laves en nøjagtig optælling eftersom et af eksemplerne er tvetydigt; se (3) ovenfor.

Med en term der oprindeligt skyldes Lévy-Bruhl (1910) og senere er anvendt i lingvistisk sammenhæng af Hjelmlev (1935), kan forholdet mellem *yuu* og *hírii* beskrives som et eksempel på participation: *yuu* kan optræde i stedet for *hírii*, men *hírii* kan ikke stå i stedet for *yuu*, som vist med klammerne i (8):

- (8) [*yuu* [*hírii*]]
 [3SG.F [+OBLIK]]

Med Jensen (2012: 150) kan man sige at formen *yuu* KAN noget mere, nemlig være både subjekt og objekt, mens *hírii* HAR noget mere, nemlig det grammatiske træk [+OBLIK]. Der er dog det forbehold ved beskrivelsen at der er visse kontekster hvor *yuu* ikke er fundet. Det gælder bl.a. som indirekte objekt og i præpositionssyntagmer, hvor *hírii* er belagt, men ikke *yuu*. Vi kan altså ikke sige om *yuu* kunne bruges overalt i stedet for *hírii*, men formen kunne i hvert fald optræde som direkte objekt både i forfeltet og centralfeltet, og den kunne efter alt at dømme også være både trykstærk og tryksvag.

4. Et forklaringsforsøg

Det er et velkendt fænomen at pronomens kasusformer kan få både udvidet og indskrænket deres distribution. I dansk kan man således observere en gradvis udvidelse af de oblikke pronomens brug siden slutningen af middelalderen, som bl.a. er undersøgt af Jensen (2018, 2021). De oblikke former har i denne periode bredt sig til flere oprindelige nominativkontekster, herunder subjektprædikativer (*det er os*), subjekter bestående af en kompleks pronomen-frase (*hende derovre*) og subjekter bestående af et paratagme (*mig og Eva*).

I nogle nordsvenske dialekter kan man observere den modsatte tendens, nemlig at de oprindelige nominativformer af pronomenene for første og anden person har bredt sig til objekt-kontekster. Delsing (2021) giver bl.a. følgende eksempel på pronomenet *du* anvendt som direkte objekt:

- (9) *Han såg du dära marknän.*
3SG.M så 2SG der.på marked.DEF
'Han så dig der på markedet.' (Delsing 2021: 208)

Ifølge Delsing er disse objektformer obligatoriske i trykstærke kontekster, mens de oprindelige oblikke pronomen altid er tryksvage. Dette leder Delsing til den konklusion at de oprindelige nominativformer har overtaget rollen som trykstærke pronomen både i subjekt- og objekt-position (se især Delsing 2021: 216-218). Med andre ord er oppositionen nominativ-oblik neutraliseret når et personligt pronomen er trykstærkt.

Det er oplagt at sammenligne de wangerooegefrisiske forhold med disse danske og svenske udviklinger, men der er alligevel en væsentlig forskel. I det wangerooegefrisiske materiale er brugen af en oprindelig nominativform i objekt-kontekster begrænset til 3SG.F *yuu* – noget tilsvarende er ikke fundet med nogen af de andre personlige pronomen. I både dansk og svensk er der ganske vist også forskelle mellem de enkelte pronomen (se fx Jensen 2021: 62-65; Delsing 2021: 209, 218), men i begge tilfælde er der dog alligevel tale om mere generelle udviklinger som påvirker mere end et enkelt pronomen. I det wangerooegefrisiske tilfælde må vi derimod lede efter en faktor som kan forklare hvorfor der skete en udvikling i 3SG.F-pronomenet og kun dér.

Så vidt jeg kan se, er den mest oplagte forklaring på udviklingen i wan-

geroogefrisisk at der i 1800-tallet var sket et delvist sammenfald mellem det demonstrative pronomener *djuu* og det personlige pronomens nominativform *yuu*. To forhold spiller ind her, nemlig det demonstrative pronomens form og dets brug ved anaforisk reference.⁶

I modsætning til de andre personlige pronomener var nominativformen *yuu* /ju:/ næsten lydligt identisk med det tilsvarende demonstrative pronomener *djuu* /dju:/. Sammenlign de demonstrative og personlige pronomener i Tabel 4.

		DEM	PERS.PRON	
			NOM	OBL
3SG	F	<i>djuu</i>	<i>yuu</i>	<i>hírii</i>
	M	<i>dan</i>	<i>hii</i>	<i>him</i>
	N	<i>dait</i>	<i>et</i>	<i>et</i>
3PL		<i>daa</i>	<i>yaa</i>	<i>yam</i>

Tabel 4. 3.-pers.-pronomener.

Det lader endda til at de to pronomener hos nogle sprogbrugere i 1800-tallet var blevet enslydende. Ehrentraut (1849: 18) karakteriserer det initiale *d-* i *djuu* som ”häufig abgeschliffen”, hvilket må betyde at *djuu* og *yuu* kunne udtales ens. Interessant nok er der ingen sikre eksempler på et sådant *d*-løst demonstrativt pronomener i Ehentrauts optegnelser. I alle eksempler på skrivemåden *yuu* kan der nemlig også være tale om det personlige pronomener. I adnominale kontekster, hvor en sådan læsning er udelukket, finder vi derimod udelukkende skrivemåder med initialt *d-*:

- (10) *nuu ropt djuu ooel wüüf yam herdün*
 nu kalder.3SG DEF.F gammel kone 3PL.OBL ind
 ‘Nu kalder den gamle kone dem ind’ (EhV 449.184)

6 En fagfælle spørger om ikke også synkretismen i det (høj)tyske 3SG.F-pronomener (NOM/AKK *sie* ‘hun, hende’) kan have spillet en rolle. Omend dette ikke helt kan udelukkes, er det vigtigt at huske at wangeroogefrisisk historisk primært havde kontakt med nedertyske dialekter, ikke højtysk. I de nordvestlige nedertyske dialekter er der ikke synkretisme i 3SG.F-pronomener; Matras & Reershemius (2003: 22) giver fx formerne NOM *zäi* ‘hun’ og OBL *hör* ‘hende’ fra Campen i Ostfriesland (sml. også Grimme 1910: 72; Stellmacher 1983: 274). Fra et kontaktperspektiv skulle man altså snarere forvente at forskellen NOM/OBL ville blive opretholdt.

Der er altså tilsyneladende en uoverensstemmelse mellem Ehrentrauts karakteristik af det demonstrative pronomen og hans egne optegnelser. En mulig forklaring er at han ofte havde hørt former uden *d-* under sine ophold på øen, men at hans hovedmeddeler Anna Metta Claßen primært brugte den mere konservative variant *djuu*. Der er dog andre optegnelser der sandsynliggør at nogle sprogbrugere havde sammenfald mellem *djuu* og *yuu*. Naturforskeren Lorenz Oken, der besøgte Wangerooge i 1806-07 og lavede enkelte sproglige optegnelser, skriver <ju> for både det personlige pronomen og demonstrativet (Bräuning-Oktavio 1958: 22). Ligeledes noterer filologerne Enno Littmann og Th. Siebs, som udførte feltarbejde i slutningen af 1800-tallet, begge former som <jū> i deres lydskrift (Littmann 1897; Siebs 1923), og på lydoptagelserne fra 1920'erne er der enkelte eksempler som (11), hvor formen /ju/ tydeligvis anvendes adnominalt:

- (11) *dait weer 'n gluck dat dan ståarm nich noch länger*
 DEM.N var.3SG INDF held at DEF.M storm ikke endnu længere
ánhiil as yuu nacht
 varede.3SG end DEF.F nat
 'Det var et held at stormen ikke varede endnu længere end den nat'
 (Siebs & Wilters 1927; min transkription)

Den anden faktor er at de personlige og demonstrative pronomener havde delvis overlappende distribution. Forholdene er endnu ikke undersøgt i detaljer, men systemet minder tilsyneladende meget om det der er beskrevet i nederlandsk og tysk (se fx Comrie 1997; Bosch & Umbach 2007). Når der er flere diskursreferenter i spil, er tendensen at personlige pronomener bruges til de lettest tilgængelige – typisk mere agentagtige – referenter, mens demonstrativet foretrækkes ved mindre lettilgængelige referenter (se i øvrigt Korzen 1997 om begrebet tilgængelighed). Således findes der en del eksempler som (12), hvor et personligt pronomen refererer til den foregående sætnings subjekt, mens et demonstrativt pronomen bruges til at henvise til den foregående sætnings objekt:

- (12) *won yuu dan brooer blauket, wut yuu dan wail kuun?*
 når 3SG.F DEF.M bror så.3SG om 3SG.F DEM.M vel kendte.3SG
 'Hvis hun så sin bror, mon hun så ville kunne kende ham?' (EhV 449.164)

I tilfælde hvor der kun er en enkelt diskursreferent i spil, finder man både demonstrative og personlige pronomener. Sammenlign brugen af demonstrativet *dan* i (13) med det personlige pronomener *hii* i (14):

- (13) *is a'nmool 'n kö'öniing wiziin un dan hää 'n faun haivt.*
 er.3SG engang INDF konge været og DEM.M har.3SG INDF pige haft
 'Der var engang en konge, og han (DEM) havde en datter.' (EhV 446.128)

- (14) *deer hää 'n gánsen rúiken kóoepmon oon wunnet in dait*
 der har.3SG INDF meget.M rig.M købmand inde boet i DEF.N
huus, un hii hää 'n gans éerboor túugentsaam móoget haivt
 hus og 3SG.M har.3SG INDF meget ærbar dydig pige haft
 'Der boede en meget rig købmand i det hus, og han (PERS.PRON) havde en meget ærbar og dydig tjenestepige.' (EhV 446.128)

Det er ikke klart om der var nogen betydningsforskel mellem demonstrative og personlige pronomener i sådanne kontekster, men ved de fleste af pronomenerne – fx *dan* og *hii* – var der i hvert fald intet grundlag for et formelt sammenfald. Som vi har set, forholdt dette sig tilsyneladende anderledes ved de (næsten) enslydende former *djuu* og *yuu*. Demonstrativet havde ingen kasusdistinktion, så formen *djuu* kunne optræde både i subjekt- og objektposition, jf. (15) og (16):

- (15) *a'nmool hää der 'n faun wiziin. djuu hää mal Triinnk hítiin*
 engang har.3SG der INDF pige været DEM.F har.3SG skør Trine heddet
 'Der var engang en pige. Hun (DEM) hed skøre Trine' (EhV 446.182)

- (16) *yaa häbt doch noch 'n faun – djuu wul djuu maam*
 3PL.NOM har.PL dog endnu INDF pige DEM.F vil.3SG DEFF mor
gans nich far 'n dii lait.
slet ikke for INDF dag lade.INF
 'Men de har endnu en pige [Askepot] – hende (DEM) vil moderen slet ikke
 lade komme for en dag.' (EhV 449.200)

Eftersom demonstrativet *djuu* og nominativformen *yuu* kunne udtales ens i hvert fald af nogle sprogbrugere, må formen *yuu* have kunnet brede sig til oblikke kontekster – selv hos sprogbrugere som Ehrentrauts hovedmedde-
 ler Anna Metta Claßen, der ellers synes at have udtalt demonstrativet og det personlige pronomener forskelligt. Et mere retvisende paradigme over de wangeroogefrisiske femininumpronomener i 1800-tallet må derfor se ud som Tabel 5:

DEM	PERS.PRON	
	NOM	OBL
<i>djuu ~ yuu</i>	<i>yuu</i>	<i>hírii (yuu)</i>

Tabel 5. *Feminine pronomener.*

5. Afslutning

Som vi har set ovenfor, mindede det wangeroogefrisiske pronomensystem meget om de systemer man finder i andre kasusfattede germanske sprog. Der var en skelnen mellem nominativ og oblik kasus i de personlige pronomener (på nær 3SG.N), mens kasus ikke var en relevant kategori i demonstrativet. Imidlertid optræder den oprindelige nominativform *yuu* indimellem i kontekster hvor man egentlig ville forvente oblikt *hírii*. Jeg har foreslået at dette ”oblikke *yuu*” skyldes det funktionelle og formelle overlap med det demonstrative pronomener *djuu*, som ifølge flere kilder fra 1800-tallet kunne være enslydende med *yuu*. Dermed opstod der participation i det feminine pronomens paradigme – og kun dér – så nominativformen *yuu* kunne bruges for den oblikke form *hírii*, men ikke omvendt.

Forkortelser

ADJ = adjektivisk; AKK = akkusativ; DEF = definit; DEM = demonstrativ; F = femininum; INDF = indefinit; INF = infinitiv; M = maskulinum; N = neutrum; NOM = nominativ; OBL = oblik; PERS.PRON = personligt pronomen; PL = pluralis; SG = singularis.

Taksigelse

Denne undersøgelse er støttet af Carlsbergfondet. Også tak til Christoph Winter og en anonym fagfælle for deres nyttige kommentarer.

FORFATTER

Sune Gregersen

Uppsala universitet

sngs@proton.me

LITTERATUR

- Bosch, Peter & Carla Umbach (2007): Reference determination for demonstrative pronouns. *ZAS Papers in Linguistics* 48, 39-51. doi: 10.21248/zaspil.48.2007.353.
- Bräuning-Oktavio, Hermann (1958): Oken und Göttingen. *Berichte der Naturforschenden Gesellschaft zu Freiburg im Breisgau* 48, 5-64.
- Comrie, Bernard (1997): Pragmatic binding: Demonstratives as anaphors in Dutch. *Berkeley Linguistics Society* 23, 50-61. doi: 10.3765/bls.v23i1.1281.
- Delsing, Lars Olof (2021): Pronominal case in Västerbottnian. *Acta Linguistica Hafniensia* 53(2), 207-220. doi: 10.1080/03740463.2021.1955320.
- Ehrentraut, H. G. (1849): Mittheilungen aus der Sprache der Wangeroger. *Friesisches Archiv* 1, 3-109, 338-416. [FA1].
- Ehrentraut, H. G. (1854): Mittheilungen aus der Sprache der Wangeroger. *Friesisches Archiv* 2, 1-84. [FA2].
- Gregersen, Sune (2023a): Komplementsætninger med V2-ledstilling i wangeroogefrisisk. *Ny forskning i grammatik* 30, 40-56. doi: 10.7146/nfg.v1i30.137952.
- Gregersen, Sune (2023b): *A syntactic sketch of Wangerooge Frisian*. doi: 10.5281/zenodo.7775493.
- Gregersen, Sune (2024): De glemte genboer: Et møde med de frisiske sprog. *Mål og Mæle* 45(1), 25-31.
- Grimme, Hubert (1910): *Plattdeutsche Mundarten*. Leipzig: Göschen.
- Hjelmlev, Louis (1935): *La catégorie des cas*, bd. 1. Aarhus: Universitetsforlaget.
- Hoekstra, Jarich (2023): From naming verb to copula: The case of Wangerooge Frisian *heit*. *Journal of Germanic Linguistics* 35(2), 97-147. doi: 10.1017/S1470542722000113.

- Jensen, Eva Skaftø (2011a): Er subjektet virkelig antifokus? *MUDS* 13, 195-206.
- Jensen, Eva Skaftø (2011b): *Nominativ i gammelskånsk – afvikling og udviklinger*. København: Universitets-Jubilæets danske Samfund.
- Jensen, Eva Skaftø (2012): Markedness, participation and grammatical paradigms: Jakobson and Hjelmslev revisited. *Nordic Journal of Linguistics* 35(2), 145-168. doi: 10.1017/S0332586512000170.
- Jensen, Eva Skaftø (2018): "It is me" – the replacement of the nominative by the oblique form in Danish subject complements. *Acta Linguistica Hafniensia* 50(1), 1-21. doi: 10.1080/03740463.2018.1436414.
- Jensen, Eva Skaftø (2021): Et system i stadig bevægelse: Pronominalkasus i dansk. *Danske Studier* 2021, 45-71. doi: 10.7146/danskstudier.vi2021.134542.
- Korzen, Iørn (1997): Topisk kontinuitet og tekststrukturering på italiensk og dansk. *Ny forskning i grammatik* 4, 128-158. doi: 10.7146/nfg.v5i4.24032.
- Lévy-Bruhl, L. (1910): *Les fonctions mentales dans les sociétés inférieures*. Paris: Alcan.
- Littmann, Enno (1897): Feltoptegnelser fra Wangerooge i Otto Bremers privatarkiv. Schleswig-Holsteinische Landesbibliothek (Kiel), Cb 122.
- Matras, Yaron & Gertrud Reershemius (2003): *Low German (East Frisian dialect)*. München: LINCOM.
- Munske, Horst Haider (2001): *Handbuch des Friesischen*. Tübingen: Niemeyer. doi: 10.1515/9783110946925.
- Siebs, Theodor (1923): Vom aussterbenden Friesisch der Insel Wangeroog. *Zeitschrift für deutsche Mundarten* 18, 237-253. <https://www.jstor.org/stable/40498287>.
- Siebs, Theodor (1931): "Die Friesen und ihre Sprache". I: Conrad Borchling & Rudolf Muuß (red.): *Die Friesen*. Breslau: Hirt, 56-76.
- Siebs, Theodor & Wiltert Wilts (1927): Lydoptagelse på wangeroogefrisisk [03:40 min.]. Lautarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin, LA 895.
- Sigurðsson, Halldór & Lars Heltoft (2021): Introduction: Case impoverished Germanic. *Acta Linguistica Hafniensia* 53(2), 129-131. doi: 10.1080/03740463.2021.1967012
- Stellmacher, Dieter (1983): Phonologie und Morphologie. I: Gerhard Cordes & Dieter Möhn (red.): *Handbuch zur niederdeutschen Sprach- und Literaturwissenschaft*. Berlin: Schmidt, 238-278.
- Stiles, Patrick (2017): The comparative method, internal reconstruction, areal norms and the West Germanic third person pronoun. *Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik* 77, 410-441. doi: 10.1163/18756719-12340083.
- Versloot, Arjen P. (1996): "Mittheilungen aus der Sprache der Wangeroger": *De neilittenskip fan H.G. Ehrentraut oangeande it Eastfryske dialekt fan it eilân Wangereach út it argyf fan it Mariengymnasium yn Jever*. Leeuwarden: Fryske Akademy. [EhV]
- Versloot, Arjen P. (2001): Das Wangeroogische. I: Horst Haider Munske (red.): *Handbuch des Friesischen*. Tübingen: Niemeyer, 423-429. doi: 10.1515/9783110946925.423.
- Winter, Christoph (2022): Frisian. I: *Oxford Research Encyclopedia of Linguistics*. Oxford: Oxford University Press. doi: 10.1093/acrefore/9780199384655.013.938.